Etelä-Savon maakuntaliitto

Lausunto

28.09.2022 § 119/2022

167/15.02.00/2022

Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 126/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Etelä-Savon maakuntahallitus antoi 21.3.2022 lausunnon luonnoksesta kaivoslain muuttamisesta. Lisäksi maakuntahallitus antoi kannanoton 19.9.2022 hallituksen esityksestä eduskunnalle kaivoslain muuttamisesta. Etelä-Savon maakuntaliitto toistaa lausunnossaan ja kannanotossaan esille nostamansa asiat kaivoslakiuudistuksesta.

Varausmaksu

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä varausmaksun asettaminen varaajalle on perusteltu. Näin vältetään ylisuurien ja tarkoituksettomien alueiden varaaminen ja varausalueista tulee harkitumpia. Lakiehdotuksessa esitetty varausmaksun suuruus 1 €/ha on kuitenkin melko pieni ja maksun määrää tulisi korottaa halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Lakiehdotuksen mukaan varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Tämä on hyvä lisäys. Nyt lakiehdotukseen on lisätty myös viittaus luonnonsuojelulain pykäliin, siten että varausalueesta on rajattava pois kansallis- ja luonnonpuistot. Etelä-Savon maakuntaliitto on esittänyt, että luonnonsuojelulakia on muutettava siten, että malminetsintä on kiellettyä kaikilla luonnonsuojelualueilla.

Varausajan lyhentäminen kahdesta vuodesta vuoteen on hyvä muutos, tosin laissa annetaan tästä poikkeamismahdollisuus kaivosviranomaisen päätöksellä. Varausajasta poikkeamisesta ei saa tulla käytäntöä, joten poikkeamispäätöksen edellytykset on määriteltävä nyt esitettyä tiukemmin. Kaikki parannukset, jotka lisäävät osallisten tiedonsaantia ja mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä ovat tervetulleita, kuten varaajan ilmoitusvelvollisuus varausilmoituksen jättämisestä sekä tiedonsaannin vapaa saatavuus viranomaisten järjestelmistä.

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Keskeisten lakien rajat eivät ole selvät. Kaivoslakiin on selkeämmin kirjattava, mitä muiden lakien velvoitteita hakijan on otettava huomioon varauksia, malminetsintä- tai kaivos- ja kullanhuuhdontalupia haettaessa tai tällaisen toiminnan aloittamista suunniteltaessa. Myös lakien väliset suhteet ovat epäselvät.

Nykyisen kaivoslain 44 §:ssä (Varausilmoitus) todetaan, että varausalueesta on rajattava 7 §:n 2 momentissa sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitetut alueet. Varausalueesta on rajattava luonnonsuojelulain 11 §:ssä tarkoitetut kansallispuistot ja 12 §:ssä tarkoitetut luonnonpuistot. Mainita kansallispuistojen ja luonnonpuistojen ulosrajaamisesta tulisi lisätä myös kaivoslain 7 ja 9 §:iin (malminetsintätyö ja malminetsinnän luvanvaraisuus), joissa määritellään se, missä malminetsintätyötä ei saa tehdä. Tämä olisi yhdenmukaista, sillä näissä pykälissä luetellaan muidenkin erityislakien kohteita esim. hautausmaat (kirkkolaki), puolustusvoimien alueet ja yleiset tiet (tielaki).

Kaivoslakiesitys sisältää edelleen puutteita, jotka eduskuntakäsittelyssä tulisi ottaa mukaan lainsäädäntöön. Puhdas luonto ja siihen perustuvat elinkeinot on turvattava ja kaivostoiminnan sille tuomat uhkakuvat on tehokkaasti ehkäistävä jo ennakolta.

Kaivoslupaa ei pidä myöntää alueille tai toimintaan, jolle ei voi saada ympäristölupaa. Etelä-Savon maakuntaliitto pitää erittäin kannatettavana sitä, että ympäristölupa on kaivosluvan myöntämisen edellytys. Kaivoslain perusteella ei tule ohittaa muita erityislakeja.

Malminetsintälupa

Lakiluonnoksen mukaan malminetsintäluvan uusiminen 10 vuoden jälkeen vaatisi maanomistajien suostumuksen. Luvan uusimiseen riittäisi, että suostumuksen antaa vähintään puolet etsintäalueen kokonaispinta-alan kiinteistönomistajista. Tähänkin vaatimuksen voi saada poikkeuksen. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä 10 vuotta on hyvin pitkä aika, etenkin jos malminetsintälupa on esteenä alueen muun elinkeinotoiminnan kehittämiselle. Malminetsintäluvan uusiminen tulisi tapahtua 5 vuoden välein ja siltä tulisi tällöin edellyttää maanomistajan suostumusta.

Kunnan tulisi voida vuorovaikutteisen kuntalaisprosessin kautta halutessaan aidosti vastustaa malminetsintää alueilla, joille ei ole kunnan mukaan mahdollista toteuttaa kaivosaluetta. Tässä suhteessa kaivoslakiluonnoksessa tehdyt muutokset 46 §:ään ovat oikeansuuntaisia. Kuitenkin 46 §:n kohdan 7) sanamuotoa tulisi muuttaa poistamalla sanat painavasta syystä lauseessa: ” Alueelle, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä painavasta syystä, jollei tärkeä yleinen etu edellytä luvan myöntämistä”. Kunnan lausunnolle koskien malminetsintälupaa pitää antaa nykyistä suurempi painoarvo lupaprosessissa.

Suhde kaavoitukseen

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa ehdotusta, että kaivostoiminta perustuu oikeusvaikutteiseen asema- tai yleiskaavaan. Tämä parantaa kuntien mahdollisuuksia oman alueensa suunnittelussa ja lisää paikallista

vaikuttamismahdollisuutta. Kuntakaavojen sisältö- selvitys- ja vaikutustenarviointivaatimukset ovat myös yleispiirteistä maakuntakaavaa tiukemmat, jolloin kuntakaavoituksen yhteydessä voidaan asiaa tarkastella yksityiskohtaisemmin ja eri intressit huomioiden. Ylikunnallisten kysymysten ja yhteyksien (tie-, sähkölinja jne) varmistamiseksi kaivoksia koskevat kuntakaavat tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä maakuntakaavoituksen kanssa.

Vakuussäätely

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa vakuussääntelyn lisäämistä kaivosasioissa. Vanhoista, toiminnan lopettaneista kaivoksista on aiheutunut paljon ympäristöhaittoja, joiden korjaamisesta ei ole asianmukaisesti vastattu. Tiukempi kaivosten lopettamisen seuranta ja suuremmat vakuudet tuovat toivottavasti pikaisesti muutosta tähän asiantilaan. Etelä-Savon maakuntaliitto esittääkin, että siirtymäsäännöksellä kaivosten olemassa olevat vakuudet tulee välittömästi asettaa muutettujen säännösten mukaisiksi.

Lopuksi

Etelä-Savon maakuntaliitto toteaa, että tehokas ympäristöriskien ehkäiseminen edellyttää ympäristöluvan mukaiselle teknologialle asetettavia korkeita vaatimuksia. Luvan ehtona on edellytettävä parasta mahdollista käytettävissä olevaa tekniikkaa. Kaivostoiminnan aiheuttamat ympäristövahingot on voitava torjua kaikissa tilanteissa. Tämän vuoksi kaivostoiminnalle on asetettava riittävät vakuudet. Viranomaisille on annettava riittävät voimavarat, jotta lupamenettelyn luotettavuus voidaan varmistaa. Malminetsintäluvan esteeksi tulee määritellä se, ettei kaivostoiminta sovellu kyseiselle alueelle tai että kunta vastustaa kaivostoimintaa alueella.

Etelä-Savon maakuntaliitto

Pentti Mäkinen
Maakuntajohtaja

Sanna Poutamo
Ympäristöpäällikkö

Jakelu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.